

OXFORD UNIVERSITY EXPEDITION TO EAST GREENLAND 1962

Af gymnasielærer *Sv. Erik Worm*

I Oxford har man en ca. hundrede år gammel organisation ved navn Oxford University Exploration Club. Denne sammenslutning hjælper dygtige studenter og unge videnskabsmænd med at organisere og udruste expeditioner til egne overalt i verden, hvor der endnu er uudforskede områder eller videnskabelige opgaver at løse. Før den anden verdenskrig var der flere expeditioner fra Oxford til Grønland. Men Oxford University Expedition to East Greenland 1962 er den første expedition af denne art efter den afbrydelse, som krigen forårsagede.

Expeditionen blev planlagt og ledet af to unge geomorfologer fra Oxford, David Sugden og Brian John, som begge afsluttede deres studier ved Oxford University sidste sommer og året i forvejen havde trænet og gjort forstudier på en mindre expedition til Island.

Hele efteråret og vinteren 1961–62 gik med forberedelser, og tidligt fik man kontakt med universitetslektor James Cruickshank, der underviser i geografi ved Queen's University i Belfast. Han havde i somrene 1956 og -57 arbejdet som prospektør for Nordisk Mineselskab i Nordøstgrønland. Her havde jeg truffet ham, og gennem ham blev jeg opfordret til at deltage i Oxford-expeditionen som filmfotograf og kontakthand med de danske myndigheder. De øvrige deltagere blev zoologen Geoffrey Arnold og botanikeren David Chamberlain fra Oxford, geomorfologen Eric Colhoun fra Belfast og endelig amatørornitologen Alexander Hall, der 1955–57 havde været meteorologisk assistent i Antarktis og 1961 havde deltaget i en expedition, der ringmærkede vildgæs i Nordøstgrønland, en praktisk anlagt skotte med en mængde gode erfaringer.

Oxford-expeditionen kom således til at bestå af 8 mand. Formålet med expeditionen var at foretage geomorfologiske, glaciologiske, botaniske og zoologiske undersøgelser i området øst og syd for Staunings Alper på den grønlandske østkyst. I februar fik vi af Ministeriet for Grønland tilladelse til at udføre disse opgaver, og i vinterens og forårets løb lykkedes det fra forskellige fonds (udelukkende en-

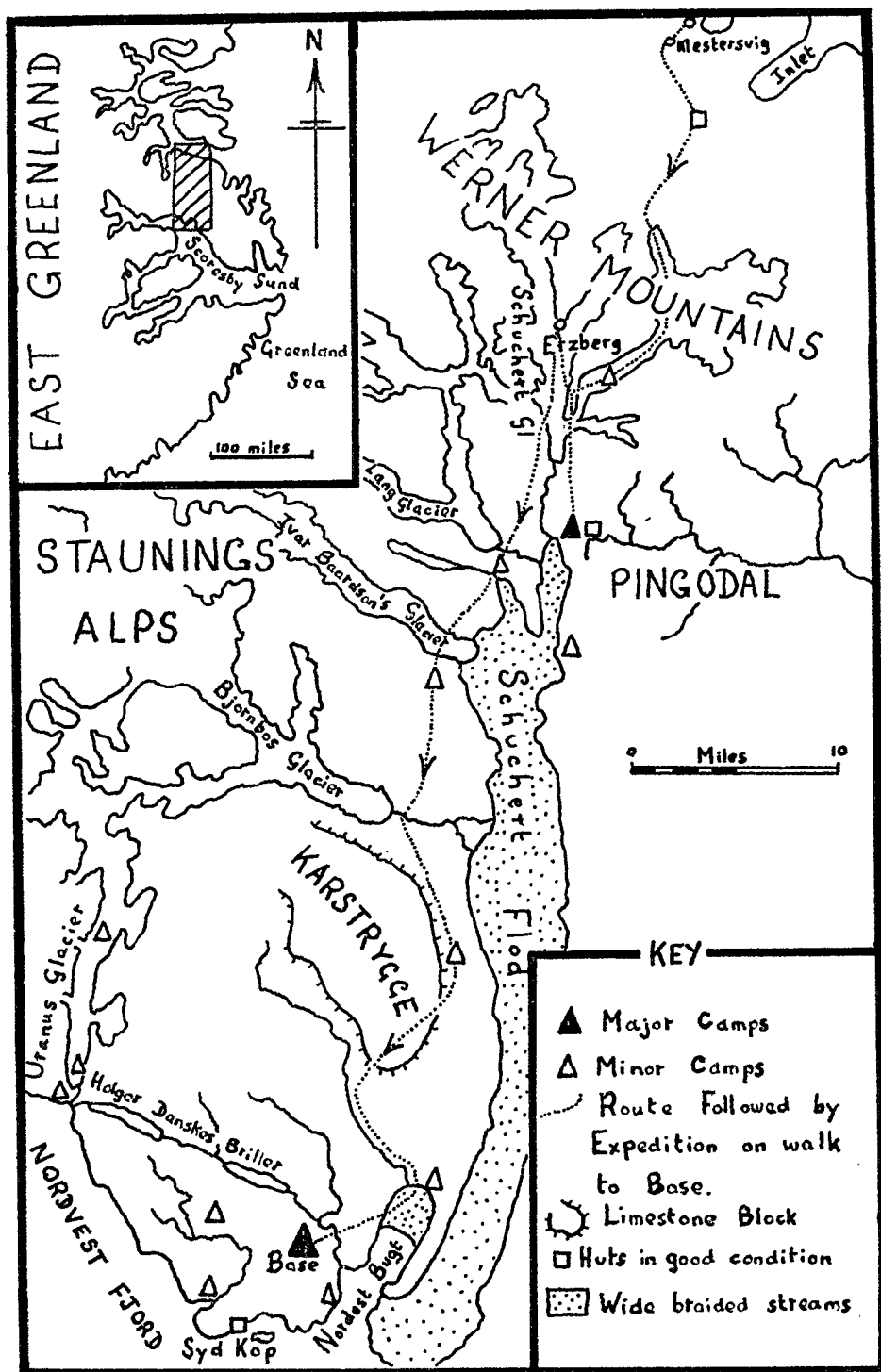
gelske) at skaffe ca. 50.000 kr., som vi mente ville være tilstrækkeligt til at dække de fleste udgifter. Hermed var grundlaget for expeditionen sikret. Men der var endnu mange vanskeligheder at overvinde, og den største af disse var transporten. Storisken gør sejladsen på Østgrønland usikker, og det er faktisk umuligt at fastlægge en bestemt besejlingsplan, så Den Kgl. Grønlandske Handel kunne trods sin velvilje ikke give os noget bindende tilsagn. Og hvordan skulle vi få den nødvendige udrustning (proviant, telte, instrumenter, ski, to sammenfoldelige kanoer m. m., ialt ca. 1200 kg) ind til vore arbejdsområder i Pingodal og ved Holger Danskes Briller? Resultatet af vore anstrengelser for at overvinde disse problemer blev langt om længe, at vi fik det arrangeret, så vi midt i juli skulle flyve med en chartret islandsk maskine til Mestersvig; med samme fly ville vi derefter flyve ind til vore arbejdsområder og kaste udrustningen ned med 8 faldskærme, som vi havde fået overladt af R. A. F. Derefter ville vi selv gå til fods fra Mestersvig og udføre vort arbejde i løbet af de følgende 6–7 uger. Endelig blev det så aftalt, at vi den 1.–3. september skulle afhentes ved Syd kap (en nu ubeboet sommerboplads godt og vel 200 km inde i Scoresby Sund) med motorbåd fra Scoresbysund og herfra sejle med sidste skib til Island (Akureyri).

Denne plan lykkedes det os i det store og hele at overholde:

Den 17. juli om aftenen fløj vi fra Glasgow til Reykjavik. Og allerede samme nat fløj første halvdel af expeditionen og en del udrustning med en DC-3'er til Mestersvig, hvor vi ankom hen på morgenstunden. Den anden halvdel blev i Reykjavik og ordnede udstyr, som blev pakket i bundter á 120 kg, så det var klart til dropning. Endvidere måtte de skaffe to ekstra faldskærme fra amerikanerne i Keflavik.

Tidligt torsdag morgen den 19. juli var vi alle samlet på flyvepladsen ved Mestersvig, og kl. 6 fløj vi med samme islandske DC-3'er ind for at kaste vor udrustning ned. Vejret var ideelt: stille, klart solskin, som jeg kun har oplevet det i Østgrønland. Vi droppede først to ladninger i Pingodal. Det gik fint. Så fløj vi ned gennem Schuchertdal og smed seks faldskærme med ialt 7–800 kg ud, 5–6 km sydøst for Holger Danskes Briller – dette gik næsten over forventning, idet alle seks faldskærme landede pænt indenfor en radius mindre end 100 m. På tilbageturen fløj vi lavt op langs den vestlige side af Schuchertelv, forbi Malmbjerget og videre over gletscherne i Wernerbjergene tilbage til Mestersvig, hvor vi landede kl. godt 8.

Efter et velkomment hvil i den gamle mineby ved blyklippen startede vi torsdag aften kl. 19 på den lange fodtur mod vore arbejdsområder. Vi havde ret tunge rygsække – ca. 25 kg pr. mand – idet vi foruden det nødvendigeste personlige udstyr måtte slæbe på en del proviant, videnskabelige instrumenter (teodolit, istemperaturmåler m. m.), prøveglas, kemikalier o. s. v., som vi ikke havde kunnet droppe. Det første stykke vej var tungt på grund af en blød, pløret overflade. Og de endnu

Expeditionens rute.

meget kraftige elve, hvor vandet undertiden gik os til livet, sinkede os en del. Først lørdag eftermiddag var vi fremme ved Wernerbjergene, og efter en rast ved foden af Kolossen gik vi ved 20-tiden op over Østre gletscher i fint vejr. Da vi nåede pas-højden (lidt over 1000 m) og begyndte at gå ned over Sirius gletscher, var sneen blød, og vi var trætte. Vi regnede dog endnu med at kunne være ved foden af gletscheren søndag morgen. Men et par timer senere (kl. ca. 4) kom der pludselig et par kraftige vindstød bagfra – og i løbet af få minutter var vi indviklet i en forrygende føhnstorm. Vi vadede på dette tidspunkt i blød sne til knæene, og imellem sneen og gletscheroverfladen stod et lag isvand, der havde gennemblødt vore støvler. Her viste vore to unge ledere, at de var deres opgave voksen: i løbet af 10 minutter havde vi rejst to blafrende telte på den bløde sne, hvorefter vi krøb i vore soveposer, mens Sugden og John frembragte og serverede et krus varm suppe til os hver.

I de kommende timer stod himmel, fjelde og gletscher i et, mens vi lå og døsede i vore soveposer og hørte stormen piske sne og slud mod teltene. Ved 10-tiden søndag formiddag lagde vinden sig næsten lige så pludseligt, som den var kommet, og vi fortsatte ned over Sirius. Lidt før 12 var vi nede ved den store Schuchertgletscher, hvor vi delte os op i to hold. Sugden, John, Arnold og Hall gik op forbi Malmbjerget, krydsede Schuchertgletscheren og fortsatte ned langs vestsiden af den brede Schuchertdal til Holger Danskes Briller, hvor de ankom torsdag den 26. juli, fandt al udrustningen ubeskadiget og oprettede hovedlejren.

Det andet hold, der bestod af Cruickshank, Chamberlain, Colhoun og mig, satte kursen mod Pingodal, hvor vi mente at kunne være ved 15-tiden søndag eftermiddag. Men Schuchertgletscherens vældige endemoræne med dens mange strømme af smeltevand sinkede os, så vi ikke var fremme før ud på aftenen. Det sidste stykke vej bestod af vegetationsklædte skråninger, og her gik vi i hver sin rytme. Jeg nåede frem til faldskærmene med udrustningen (der lå ganske tæt ved en gammel prospekteringshytte, oprettet af Nordisk Mineselskab 1957) en times tid før Jimmy og havde en kop kaffe klar, da han ankom. Mens vi ventede på vore to kammerater, slap-pede vi af og gjorde os rede til at gå i soveposerne. Da Jimmy kom tilbage fra sit aftentoilette, ville han vide, hvor jeg havde taget vandet til kaffen, og jeg måtte naturligvis svare, at jeg havde taget det fra elven, der løb lige forbi. „Så har du måske ikke set, at der ligger to døde moskusokser i elven 30 meter højere oppe,“ bemærkede Jimmy tørt. Vandet var iøvrigt tilsyneladende godt nok; men for efter-tiden hentede vi vand 40 m højere oppe.

I de kommende tre uger arbejdede vi i Pingodal. James Cruickshank og Colhoun undersøgte de fem pingoer (pseudovulkaner), der var lettest tilgængelige fra vor lejr. Et par stykker af dem blev målt nøjagtigt op, jordbunden blev analyseret og

*James Cruickshank, Brian John, Eric Colhoun, David Sugden og Geoffrey Arnold
efter fodboldkampen i Hvalrosbugten*

vegetationen studeret. Denne sidste opgave blev klaret af Chamberlain, der iøvrigt indsamlede 130 forskellige højere planter og en hel del mosser. Jeg optog en del 16 mm smalfilm og fik bl. a. gode næroptagelser af polarræve, sneharer og moskusokser. Rævene var meget interesserede i lejren og blev efterhånden både nærgående og frække. De stjal vor sæbe og løb med flere af vore skeer. Til sidst havde vi næsten bestandig 3–4 stykker luskende rundt omkring os.

Pingodalen er ret frodig, og aldrig tidligere har jeg set et blomsterflor som det, der udfoldede sig her i de sidste dage af juli. Vældige strækninger var helt dækket af blomstrende dryas og kantlyng, og ind imellem stod store buketter af gule valmuer og puder af dværgnellike (silene) og stenbræk.

Lidt oppe i dalen vrimlede det med moskusokser. En dag talte vi på kort tid over 50, og herimellem var mange kalve både fra samme forår og fra året i forvejen. Ved et par lejligheder kom der okser helt frem mellem teltene i vor lejr.

Rævene blev efterhånden både nærgående og frække.

Fra 4.-6. august aflagde Cruickshank og jeg et besøg ved Malmbjerget, hvor vi havde arbejdet som prospektorer i 1955 og -56. Vi var imponerede! Her på dette „utilgængelige“ sted var nu en hel lille by, der blev forsynet fra luften, og ca. 60 mand arbejdede med sprængninger og diamantboringer for at skaffe flere oplysninger om fjeldets molybdænindhold.

Den 14. august forlod vi lejren i Pingodal, krydsede Schuchertelven og startede på den lange tur ned gennem dalen. Her så vi en dag to små ræveunger flænse i de sidste tørre kødrester på et gammelt moskusokseskelet – en herlig oplevelse. En anden episode ville jeg hellere forbigå; men jeg synes, jeg må omtale den. Der var endnu en del vand i elvene, og Bjørnbos elv var slem. Her forsøgte vor ven Chamberlain trods forbud og imod vor aftale at vade alene over en gren af elven. Vandet gik ham til skridtet, og da han nåede midt ud i elven, mistede han følelsen i fødderne på grund af kulden – og blev revet med af strømmen. Vi andre så det på afstand, men kunne intet udrette. Derimod blev han reddet af sin store rygsæk, der indeholdt mange pressede planter pakket ind i flere lag af plastic. Den bar ham oppe, så hans hoved end ikke kom helt under vandet, og nogle hundrede meter længere nede blev

Hall, Sugden og John nær Syd kap.

han skyllet ind til bredden og fik tag i en stor sten. Solen skinnede, og da vi havde gået en times tid, var Chamberlain tør igen. Men han var meget stille og en erfaring rigere. De store elve bør altid passeres i fællesskab og ved hjælp af tov. Torsdag aften den 16. august nåede vi hovedlejren ved Holger Danskes Briller. Herfra var en pragtfuld udsigt over Nordøst Bugt og Hall Bredning, hvor der lå i snesevis af vældige isfjelde. Det var fuldmåne den aften.

I de forløbne tre uger havde Sugden og John her fra hovedlejren opmålt og kortlagt en del gamle kystlinier ved Nordøst Bugt og indsamlet muslingeskaller o. lign. for senere at bestemme kystliniernes alder. Arnold havde indsamlet og studeret arktiske krebsdyr (*Lepidurus arcticus*), og sammen med Hall havde han opført et skjul, hvorfra de på nært hold havde iagttaget et par rugende rødstrubede lom'er, set ungerne komme ud af æggene og fulgt deres vækst. Endvidere havde Hall optalt alle de fugle, især vildgæs, han havde kunnet overkomme.

Lørdag den 16. august kl. 20 forlod Sugden, Hall og jeg hovedlejren og gik til en lille vig ved Syd kap, hvor vore to kanoer var gjort klar sammen med en hel del udstyr (isboremateriel, proviant, ski, tovværk m. m.), som vi skulle have med godt

Kl. 3³⁰ mandag morgen var vi ved Syd kap.

35 km op i Nordvestfjorden, hvor vi ville foretage temperaturmålinger på Uranus gletscher. Kanoerne kunne hver tage to mand plus 3–400 kg udrustning, og de viste sig forbavsende sødygtige. Men kort efter starten kom en ret kraftig vind, som rev søen op, og af sikkerhedsgrunde gik vi til land. 10 timer ventede vi, før søen lagde sig igen. Nu blev den til gengæld helt spejlblank, og i løbet af godt 4 timer var vi fremme i nærheden af Uranus gletscher og oprettede lejr. Ved hjælp af en improviseret slæde kom vi ret hurtigt og nemt op i lidt over 1000 m højde. Men nu satte et kraftigt og vedvarende snefald ind, som forhindrede os i at flytte lejren højere op. Til gengæld fik vi god brug for vore ski, som jeg faktisk ikke havde anset for strengt nødvendige. Vort arbejde bestod i at bore huller i gletscheren (10–14 fod dybe) og måle temperaturen ved overfladen og for hver fod nedefter. Hertil havde vi medbragt et specielt instrument, der gennem en ledning fra hullet kunne vise temperaturen med 1/100 grads nøjagtighed. De første huller borede vi ca. tre km oven for lejren, og vi fortsatte derefter nedover med ca. en km's mellemrum til foden af gletscheren.

Det er mit indtryk, at der er en mængde sunde og livsglade børn i Scoresbysund.

I den uges tid, vi tilbragte på gletscheren, sneede det næsten uafbrudt, og vore klæder, soveposer m. m. blev klamme og ubekvemme. Det følte derfor som en stor behagelighed, da vi søndag aften den 26. igen var tilbage ved Nordvestfjorden.

Mens vi havde været borte, var det blevet efterår. Dværgbirken var nu rød og polarpilen gul. Men luften var tindrende klar, og vejret var fint igen. Egentlig trængte vi til et ordentligt hvil; men da vi havde spist en solid middag, lå fjorden spejlblank og fristende foran os. Vi gjorde derfor kanoerne klar, og kl. 22,45 roede vi fra land. Det blev en lang og trættende – men pragtfuld tur i en ejendommelig rød-lilla belysning mellem vældige isfjelde. Kl. 3,30 mandag morgen var vi ved Syd kap.

I de kommende dage flyttede vi al vor udrustning hertil fra hovedlejren ved Holger Danskes Briller.

Vi havde nu afsluttet vort egentlige arbejde, og mens vi ventede på motorbåden, der skulle komme og hente os til Scoresbysund, fiskede vi ørreder og tegnede skitser. Allerede den 1. september begyndte vi at kigge efter motorbåden. Men den 4. var den endnu ikke ankommet, og vi begyndte at indstille os på, at den slet ikke ville

Kateketen var en dygtig lærer – men en endnu bedre fanger.

kunne nå ind til os på grund af isvanskeligheder længere ude i fjorden. De sidste dage havde vi om morgenen bemærket nyis mellem de store isflager. Vi forberedte os derfor på at efterlade det meste af vor udrustning ved Syd kap og gå de ca. 180 km tilbage til Mestersvig. Men kl. 4,30 næste morgen blev vi vækket ved lyden af en motor, og der blev stor glæde, da vi så „Entalik“ komme tøffende roligt ind mod os med fire eskimoer og handelsassistent Leif Jørgensen fra Scoresbysund om bord – og glæden blev ikke mindre, da vi erfarede, at de medbragte post fra Europa og en elskværdig hilsen fra kolonibestyrer Elvig Nielsen, der gav udtryk for, at vi var velkomne i Scoresbysund.

„Entalik“ havde haft en del isvanskeligheder på indturen til Syd kap, som havde varet næsten tre døgn. Nu var isen spredt en del, og i løbet af 22 timer var vi i Scoresbysund, hvor vi blev hjerteligt modtaget med morgenkaffe hos hr. og fru Elvig Nielsen i kolonibestyrerboligen. Vi følte det helt velgørende at være tilbage i

Udsigten over isfjeldene i Hall Bredning.

civilisationen og fik det aller bedste indtryk af befolkningen i Scoresbysund, hvor vi kun mødte gæstfrihed, smil og venlighed. Fem dage tilbragte vi her med at vente på „KISTA DAN“ og fik bl. a. lejlighed til at spille en fodboldkamp mod den nystartede Scoresbysund idrætsforening, der leverede os et forsmædeligt nederlag – trods det, at dr. Glenthøj, den ny læge, der er en udmærket fodboldspiller, stod på vor side.

Fem dage er for kort tid til at snakke med om forholdene i en by; men det er mit indtryk, at der er mængde sunde og livsglade børn i Scoresbysund, og at man måske

nok kunne gøre lidt mere for at fremme deres oplæring og uddannelse. Det er et stort fremskridt, at der nu er kommet en dansk lærer til byen. Men en ny skolebygning med klasseværelser, der kan varmes ordentlig op, og rigtige toiletforhold bør fremskyndes mest muligt.

Endnu er der nogle få tilbage af de helt gamle fangere, der kom op fra Angmagssalik 1925. Vi traf bl. a. den gamle gemytlige Magnus Anike, der sang trommesange og dansede for os. Med ham vil endnu et stykke af det gamle Grønland forsvinde – og med børnene, der nu lærer dansk i skolen, begynder for Scoresbysund en helt ny tid, der næppe bliver uden brydninger.

Den 10. september om aftenen kunne vi se „KISTA DAN“ i isen ved Kap Tobin, og kl. 8 næste morgen nåede den ind. Et par timer senere tog vi afsked med alle vore nyrehvervede venner i Scoresbysund. Isen voldte en del vanskeligheder, men i løbet af halvandet døgn var vi ude i isfrit farvand og satte kursen – ikke mod Akureyri, men mod København, hvilket kom til at koste expeditionen 5–6000 kr. ekstra.

En vellykket sommerexpedition var endt. Vi kom hjem med et underskud på ca. 10.000 kr., men bortset herfra var alt forløbet planmæssigt. Vi havde gennemført vort arbejdsprogram, og ikke haft alvorlige uheld. Jeg kan ikke lade være med at udtrykke min beundring for vore ganske unge ledere, David Sugden og Brian John. Ikke på noget område havde de svigtet, og aldrig havde vi stået og manglet en udrustningsgenstand af betydning: alt havde været gennemtænkt. Provianten, der især bestod af tørret kød og mælk, tørrede grøntsager og frugter, kiks, kaffe, te og chokolade havde været rigelig og tilpas varieret. Arbejdet blev gennemført systematisk og efter en omhyggelig planlægning. Det er mit indtryk, at det indsamlede materiale vil være tilstrækkeligt til efter en grundig bearbejdelse at kunne danne grundlaget for en videnskabelig beretning, der vil være af interesse i flere kredse.